

Tuote-VOC – asetuksen (837/2005) valvontaohjelma

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Keskeinen lainsäädäntö	2
2.1	Ympäristönsuojelulaki (527/2014)	3
2.1.1	Valtuutussäännös	3
2.1.2	Poikkeuksen myöntäminen ja muutoksenhaku (218 § ja 190 §).....	3
2.1.3	Tuote-VOC – asetuksen valvonnan järjestäminen (24 § ja 167 §).....	3
2.1.4	Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus (172 §).....	4
2.1.5	Kielto- tai velvoittamispäätös (183 §).....	4
2.1.6	Uhkasakko, teettämishukka ja keskeyttämishukka ja kuuleminen (184 § ja 185 §).....	5
2.1.7	Mittausten ja tutkimusten laadunvarmistus (209 §).....	5
2.2	Tuote-VOC – asetus (837/2005, muutokset 813/2010, 6/2011 ja 269/2012)	5
2.2.1	Tavoite ja soveltamisala (1 §)	5
2.2.2	Määritelmät (2 §).....	6
2.2.3	Raja-arvot tuotteiden VOC-pitoisuudelle, VOC-pitoisuuden määrittäminen ja tuotteiden merkitseminen (3 §, 4 § ja 10 §)	7
2.2.4	Poikkeukset raja-arvoista (5 - 9 §)	7
2.2.5	Valvonta (11 §)	7
2.2.6	Tietojen toimittaminen (12 §)	8
3	Valvonnan järjestäminen ja valvontaohjelma	8
3.1	Valvonnan järjestäminen.....	8
3.2	Valvontaohjelma.....	9
3.2.1	Tuotteiden VOC-pitoisuuden raja-arvon ja merkinnän valvonta	9
3.2.2	Tuotteiden määrätietojen kerääminen ja valvonta.....	10
3.2.3	Toimet laillisen tilanteen palauttamiseksi.....	11
3.2.4	Valvonnan toteuttaminen	11
3.3	Valvonnan raportointi	11
3.3.1	Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	11
3.3.2	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto.....	12
3.3.3	Ympäristöministeriö	12
	Lomake tuote-VOC – asetuksen (837/2005) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden päällyksmerkintöjen ja VOC-pitoisuuden tarkastamiseen	13

1 Johdanto

Valtioneuvoston asetus orgaanisten liuottimien käytöstä eräissä maaleissa ja lakoissa sekä ajoneuvojen korjausmaalituotteissa aiheutuvien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen rajoittamisesta (837/2005, jäljempänä tuote-VOC – asetus) tuli voimaan 31.5.2005. Asetusta on muutettu myöhemmin valtioneuvoston asetuksilla 813/2010, 6/2011 ja 269/2012. Asetuksella on pantu täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/42/EY orgaanisten liuottimien käytöstä tietyissä maaleissa ja lakoissa sekä ajoneuvojen korjausmaalituotteissa aiheutuvien haihtuvien orgaanisten päästöjen rajoittamisesta ja direktiivin 1999/13/EY muuttamisesta (jäljempänä tuote-VOC – direktiivi).

Suomen ympäristökeskus laati ensimmäisen tuote-VOC – asetuksen edellyttämän valvontaohjelman 19.1.2007, jonka jälkeen valvontaohjelma päivitettiin 6.3.2008. Kemikaalituotevalvonnan siirryttyä Suomen ympäristökeskuksesta Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon 1.1.2010, tuote-VOC – asetuksen mukaiset aikaisemmin Suomen ympäristökeskukselle kuuluneet velvoitteet siirtyivät Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on päivittänyt tuote-VOC – asetuksen valvontaohjelman. Valvontaohjelmaa laadittaessa on huomioitu "Ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonta" – julkaisussa (Pennanen 2006, https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38735/SY_11_2006.pdf?sequence=3) esitetyt toimet laillisen tilan palauttamiseksi tilanteissa, joissa ympäristönsuojelulakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä on rikottu. Tämä päivitetty valvontaohjelma korvaa aikaisemman valvontaohjelman. Vastaisuudessa valvontaohjelmaa tarkastetaan ja päivitetään tarvittaessa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tai ympäristöministeriön aloitteesta.

Valvontaohjelma on tarkoitettu tuote-VOC – asetuksen valvontaviranomaisten eli Turvallisuus- ja kemikaaliviraston, elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käyttöön. Valvontaohjelman avulla seurataan tuote-VOC – asetuksen velvoitteiden noudattamista. Valvontaohjelman tarkoituksena on lisäksi edesauttaa asetuksen valvonnan toteuttamista ja tukea käytännön valvontatyötä.

2 Keskeinen lainsäädäntö

Tässä luvussa esitetään keskeinen lainsäädäntö, jota sovelletaan tuote-VOC – asetuksen valvonnassa. Valvontaoppaan tarpeisiin säännöstekstiä on lyhennetty ja muokattu, jonka vuoksi lainsäädäntöön viitattaessa on tarkat sanamuodot syytä tarkastaa ympäristönsuojelulain ja tuote-VOC – asetuksen ajantasaisista versioista. Lainsäädännön tulkitsemisen ja soveltamisen apuna on käytetty hallituksen esitystä ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistamiseksi (HE/1999), hallituksen esitystä laeiksi ympäristönsuojelulain ja jätelain muuttamisesta (HE 69/2005) sekä tuote-VOC – asetuksen perustelumuiiota (päiväty 17.10.2005, <http://www.ym.fi/download/noname/%7B76CFA386-426B-44EE-B9E4-5D81BBD565D0%7D/30687>).

Ympäristönsuojelulaissa (jäljempänä YSL) on annettu valtuutussäännöksiä, joiden perusteella tuote-VOC – asetus on annettu, ja siinä säädetään myös asetuksen valvonnasta. Tuote-VOC – asetuksen valvonnassa voidaan soveltaa YSL:n luvun 18 valvontaa ja hallintopakkoa koskevia säännöksiä.

Tuote-VOC – asetuksessa säädetään eräiden rakennusmaalien ja -lakkojen sekä ajoneuvojen korjausmaalituotteiden VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuudesta sekä näiden tuotteiden merkitsemisestä. Merkinnoilla voidaan valvoa markkinoille luovutettavien tuotteiden VOC-pitoisuuksia. Asetuksen vaatimukset kohdistuvat pääosin näiden tuotteiden valmistajiin ja maahantuojiin.

Edellä mainittujen säädösten lisäksi viranomaisten toimintaa ohjaavat hallintolaki (434/2003), hallintolainkäyttölaki (586/1996), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja kielilaki (423/2003).

2.1 Ympäristönsuojelulaki (527/2014)

2.1.1 Valtuutussäännös

Tuote-VOC – asetus on annettu vanhan YSL:n 86/2000 15 §:n (uuden lain 216 §:n) nojalla.

2.1.2 Poikkeuksen myöntäminen ja muutoksenhaku (218 § ja 190 §)

YSL 218 §:n 2 momentin perusteella Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi hakemuksesta myöntää poikkeuksen ostaa tai myydä tietty määrä tuotetta, jonka haihtuvien orgaanisten yhdisteiden pitoisuus on suurempi kuin tuote-VOC – direktiivissä (ja siten myös tuote-VOC – asetuksessa) säädetty raja-arvo. Poikkeus voidaan myöntää tuotteille, joita käytetään sellaisten rakennusten ja vanhojen ajoneuvojen entistämistä ja ylläpitoa varten, joilla on erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa. Tuote-VOC – asetuksessa annetaan tarkempia säännöksiä hakemuksen sisällöstä ja niistä erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavista kohteista, joissa käytettäville tuotteille poikkeus voidaan myöntää. Poikkeusta koskevan hakemuksen vireilläolosta on ilmoitettava ja asianosaisia kuultava sekä päätös annettava tiedoksi siten kuin hallintolaissa säädetään.

Poikkeusta koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla Vaasan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

2.1.3 Tuote-VOC – asetuksen valvonnan järjestäminen (24 § ja 167 §)

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo tuote-VOC – asetuksen noudattamista yhdessä yleisten valvontaviranomaisten kanssa. YSL:n mukaisia yleisiä valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Valvontaviranomaisen on järjestettävä YSL:n ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Valvontaviranomainen voi asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien hoitamiseksi asianmukaisesti.

2.1.4 Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus (172 §)

Tämän pykälän mukaan valvontaviranomaisella on laajat oikeudet tietojen saantiin ja tarkastusten toteuttamiseen. Viranomaisella on oikeus valvontaa ja YSL:n toimeenpanoa varten mm. saada salassapitovelvollisuuden estämättä välttämättömiä tietoja viranomaisilta ja toiminnanharjoittajilta sekä tehdä tarkastuksia, suorittaa mittauksia, ottaa näytteitä ja tallentaa ääntä tai kuvaa. Mittaukset ja näytteidenotto voivat olla esimerkiksi tuotteiden ominaisuuksien selvittämistä.

Viranomaisella on oikeus saada tarpeelliset tiedot tuotteen valmistuksesta ja siinä käytettävistä aineista sekä valmistettavista, maahan tuotavista tai muutoin markkinoille saatettavista tuotteista tuotteen valmistajalta, maahantuojalta tai muulta markkinoille saattajalta. Lisäksi viranomaiselle on esitettävä tarkastusta varten kirjallisina tai sähköisessä muodossa lain valvonnan kannalta merkitykselliset asiakirjat. Tietoa voidaan määrätä luovutettavaksi tarvittaessa hallintopakkoa käyttäen.

2.1.5 Kielto- tai velvoittamispäätös (183 §)

Mikäli tuote-VOC – asetusta on rikottu, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi:

- 1) kieltää valmistajaa, maahantuojaa tai muuta markkinoille luovuttajaa tai aineen käsittelijää jatkamasta toimintaansa;
- 2) kieltää säännösten vastaisen tuotteen käytön, valmistuksen, kaupan pitämisen, myynnin tai muun luovuttamisen;
- 3) velvoittaa rikkojan saattamaan tuotteen säännösten mukaiseksi tai muutoin täyttämään velvollisuutensa;
- 4) velvoittaa rikkoja toimittamaan tuote taikka osa siitä asianmukaisesti käsiteltäväksi jätteenä.

Jos tuote on luovutettu markkinoille, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi velvoittaa asetuksen vastaisesti menetelleen poistamaan sen markkinoilta.

Rikkomus voi koskea YSL 216 §:n nojalla annettua orgaanisia liuottimia sisältäviä tuotteita koskevan valtioneuvoston asetuksen noudattamista sekä 218 §:ssä tarkoitetun poikkeuslupapäätöksen noudattamista.

2.1.6 Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka ja kuuleminen (184 § ja 185 §)

Viranomaisen on tehostettava, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, YSL:n nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhallä, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään.

Ennen määräyksen antamista viranomaisen on varattava sille, jota määräys koskee, tilaisuus tulla kuulluksi kuten hallintolaissa säädetään.

2.1.7 Mittausten ja tutkimusten laadunvarmistus (209 §)

YSL:n täytäntöönpanon edellyttämät mittaukset, testaukset, selvitykset ja tutkimukset on tehtävä pätevästi, luotettavasti ja tarkoituksenmukaisin menetelmin.

Hallituksen esityksen (84/1999) mukaan ympäristönsuojelulain mukainen päätöksenteko ja valvonta edellyttävät erilaisia tutkimuksia, selvityksiä ja mittauksia, joita tekevät toiminnanharjoittajat ja viranomaiset tai näiden tilauksesta konsultit. Jos selvitys tai tutkimus ei ole luotettava, valvontaviranomainen voi velvoittaa yksittäistapauksessa suorittamaan kokonaan uuden selvityksen tai tutkimuksen. Luotettavuuden osoittamiseen ei välttämättä riitä mittajaan tai arvioijan pätevyys, vaan kyse on koko mittaus- ja tutkimustoiminnan laadun varmistuksesta ja sen tasosta. Jos viranomainen epäilisi mittausten tai tietojen luotettavuutta, se voi vaatia lisätietoja asiassa YSL:n 172 §:n nojalla.

2.2 Tuote-VOC – asetus (837/2005, muutokset 813/2010, 6/2011 ja 269/2012)

2.2.1 Tavoite ja soveltamisala (1 §)

Asetuksen tavoitteena on ehkäistä ympäristön ja erityisesti ilman pilaantumista, joka aiheutuu siitä, että haihtuvat orgaaniset yhdisteet osallistuvat alailmakehän otsonin muodostumiseen. Tavoitteen saavuttamiseksi näiden yhdisteiden enimmäispitoisuutta eräissä maaleissa ja lakoissa sekä ajoneuvojen korjausmaalaustuotteissa rajoitetaan. Perustelumistion (17.10.2005) mukaan asetuksen avulla varmistetaan kansallisten VOC-yhdisteiden päästökattojen saavuttaminen ja yhdenmukaistetaan asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden VOC-pitoisuudet Euroopan yhteisössä.

Asetuksen soveltamisalaan kuuluvat asetuksen liitteessä 1 mainitut maalit ja lakat, joita käytetään rakennuksiin, niiden koristeisiin ja kiinteisiin kalusteisiin sekä rakennuksiin liittyviin rakenteisiin toiminnallisissa, somistamis- tai suojaamistarkoituksessa, aerosoleja lukuun ottamatta. Maalit ja lakat on jaettu 12 alaluokkaan. Tätä asetusta sovelletaan myös liitteessä 1 mainittuihin korjausmaalaustuotteisiin, joita käytetään ajoneuvolaissa (1090/2002) määriteltyjen autojen tai niiden osien maalaukseen osana ajoneuvon korjauksä, entisöintiä tai koristelua tuotantolaitoksen ulkopuolella. Ajoneuvojen

korjausmaalituotteet on jaettu viiteen luokkaan. Perustelumuistion (17.10.2005) mukaan asetuksen vaatimukset kohdistuvat yllä mainittujen tuotteiden valmistajiin ja maahantuojiin.

Asetusta ei sovelleta tuotteisiin, jotka myydään käytettäväksi orgaanisten liuottimien käytöstä eräissä toiminnoissa ja laitoksissa aiheutuvien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen rajoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (64/2015) soveltamisalaan kuuluvissa toiminnoissa tai laitoksissa, joille on myönnetty ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa tai jotka ovat hakeneet sitä taikka jotka on ilmoitettu rekisteröitäväksi YSL:n mukaisesti ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Kuluttajien ja työtekijöiden terveyden ja työympäristön suojelemisesta on säädetty erikseen.

2.2.2 Määritelmät (2 §)

Tuote-VOC – asetuksessa tarkoitetaan:

- 1) *aineilla* kemiallisia alkuaineita ja niiden yhdisteitä sellaisina kuin ne esiintyvät luonnossa tai teollisesti tuotettuina
- 2) *seoksella* kahden tai useamman aineen seosta tai liuosta
- 3) *orgaanisella yhdisteellä* yhdistettä, joka sisältää hiiltä ja ainakin yhtä seuraavista aineista: vety, happi, rikki, fosfori, pii ja typpi tai jokin halogeeni, ei kuitenkaan hiilen oksideja, epäorgaanisia karbonaatteja eikä bikarbonaatteja
- 4) *haihtuvalla orgaanisella yhdisteellä (VOC-yhdisteellä)* orgaanista yhdistettä, jonka kiehumispiste normaali-ilmanpaineessa 101,3 kPa mitattuna on enintään 250°C
- 5) *VOC-pitoisuudella* VOC- yhdisteiden määrää ilmaistuna grammoina litrassa siinä muodossa kuin se on käyttövalmiissa tuotteessa, ei kuitenkaan sellaisten jossakin tuotteessa olevien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden määrää, jotka kuivattaessa reagoivat kemiallisesti muodostaakseen osan maalista tai pinnoitteesta
- 6) *orgaanisella liuottimella* VOC-yhdisteitä sisältävää liuotinta, jota käytetään sellaisenaan tai yhdessä muiden aineiden kanssa raaka-aineiden, tuotteiden tai jätteaineiden liuottamiseen tai ohentamiseen tai jota käytetään puhdistusaineena epäpuhtauksien liuottamiseen tai liuotteena, dispergointiväliaineena, viskositeetin säätäjänä, pintajännityksen poistajana, pehmittimenä taikka säilöntäaineena
- 7) *pinnoitteella ja maalilla* orgaanisia liuottimia sisältävää seosta, jota käytetään antamaan pinnalle koristava, suojaava tai muu käyttötarpeen mukainen vaikutus
- 8) *kalvolla* yhtenäistä päällyskerrosta, joka saadaan aikaan levittämällä pinnalle yksi tai useampia kerroksia pinnoitetta tai maalia
- 9) *vesiohenteisella maalilla ja pinnoitteella (VO)* maalia tai pinnoitetta, jonka viskositeettia säädetään vedellä;
- 10) *liuotinohenteisella maalilla ja pinnoitteella (LO)* maalia tai pinnoitetta, jonka viskositeettia säädetään orgaanisella liuottimella

11) *markkinoille luovuttamisella* tuotteen asettamista kolmansien osapuolten saataville maksua vastaan tai maksutta ja maahantuontia Euroopan yhteisön tullialueelle.

2.2.3 Raja-arvot tuotteiden VOC-pitoisuudelle, VOC-pitoisuuden määrittäminen ja tuotteiden merkitseminen (3 §, 4 § ja 10 §)

Asetuksen 3 §:ssä ja 13 §:ssä mainitut markkinoille luovutettavien tuotteiden VOC-pitoisuuksien raja-arvoja koskeneet siirtymäajat ovat umpeutuneet.

Markkinoille luovutettavien liitteen 1 kohdassa 1 määriteltyjen maalien ja lakkojen VOC-pitoisuus ei saa ylittää asetuksen liitteen 2 taulukon 1 mukaisia toisen vaiheen raja-arvoja eikä liitteen 1 kohdassa 2 määriteltyjen ajoneuvojen korjausmaalauksessa käytettävien tuotteiden VOC-pitoisuus liitteen 2 taulukon 2 mukaisia raja-arvoja.

Tuotteiden VOC-pitoisuuksien määrittelyssä on käytettävä liitteen 3 mukaisia analyysimenetelmiä.

Markkinoille luovutettavat tuotteet on merkittävä siten, että merkinnästä ilmenee liitteen 1 mukainen tuotteen alaluokka ja tuotteen VOC-pitoisuudelle liitteessä 2 määritelty raja-arvo grammoina litrassa sekä käyttövalmiin tuotteen VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuus grammoina litrassa.

2.2.4 Poikkeukset raja-arvoista (5 - 9 §)

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi hakemuksesta myöntää poikkeuksen myydä, välittää ja ostaa tuotteita, joiden VOC-pitoisuus ylittää tuote-VOC – asetuksessa säädetyt raja-arvot, jos tuotteita käytetään vanhan ajoneuvon entistämiseen tai korjaamiseen tai erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavan rakennuksen entistämiseen tai ylläpitoon. Hallituksen esityksen (HE 69/2005) mukaan poikkeuslupaa ostoon voidaan tarvita esimerkiksi silloin, kun tuotteita tilataan internetistä. Asetuksessa 6 §:n kohdissa 1 - 7 ja 7 §:n 2 momentissa ja perustelumusiiossa (17.10.2005) on tarkennettu, mitkä ovat sellaisia erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavia kohteita, joissa käytettävillä tuotteilla poikkeus voidaan myöntää. Hakemuksen voi tehdä tuotteen myyjä, ajoneuvon entistäjä tai korjaaja tai rakennuksen entistäjä tai ylläpitäjä. Hakemuksen tarkemmasta sisällöstä säädetään 8 §:ssä. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto perii poikkeushakemuksen käsittelystä maksun Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista annetun työ- ja elinkeinoministeriön asetuksen mukaisesti.

Tähän mennessä ei ole haettu yhtään poikkeusta tuotteille, joiden VOC-pitoisuus ylittää tuote-VOC – asetuksessa säädetyt raja-arvot.

2.2.5 Valvonta (11 §)

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo tuote-VOC – asetuksen noudattamista ympäristönsuojelu-lain 24 §:n 1 momentin mukaisesti yhdessä yleisten valvontaviranomaisten kanssa. Tuote-VOC asetuksen 11 §:ssä on

tarkennettu, että Turvallisuus- ja kemikaalivirasto vastaa tämän asetuksen valvonnan järjestämisestä ja laatii valvontaohjelman, jolla seurataan asetuksen noudattamista. Ympäristönsuojelulain 23 §:n mukaisia yleisiä valvontaviranomaisia ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (*valtion valvontaviranomainen*) sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Valvontaohjelmaa voidaan tarpeen vaatiessa muuttaa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tai ympäristöministeriön aloitteesta.

2.2.6 Tietojen toimittaminen (12 §)

Myyjän tai maahantuojan, joka myy tai välittää tuote-VOC – asetuksen liitteen 2 tai 5 - 7 §:n mukaisia tuotteita, on vuosittain maaliskuun loppuun mennessä toimitettava Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle edellistä kalenterivuotta koskevat tiedot maahantuomiensa ja myymiensä tuotteiden määristä ja käyttökohteista. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto laatii tiedoista kertomuksen ja toimittaa sen ympäristöministeriölle seuraavan kesäkuun loppuun mennessä.

3 Valvonnan järjestäminen ja valvontaohjelma

3.1 Valvonnan järjestäminen

Tuote-VOC – asetuksessa ei ole säädetty valvontaohjelman sisällöstä. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on laatinut tämän valvontaohjelman tuote-VOC – asetuksen valvonnan järjestämiseksi. Tarkoituksena on määrittellä valvonnan vähimmäissisältö, määrätietojen keräämisen toteuttaminen, toimet laillisen tilanteen palauttamiseksi ja valvonnan raportointi. Koska kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteuttavat tuote-VOC – asetuksen mukaista valvontaa muun ympäristönsuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä, tarkastustiheys riippuu pääosin määräaikaistarkastuksen tiheydestä. Esimerkiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvonnassa olevissa maalihteiden määräaikaistarkastusten tiheys voi vaihdella kerran kahdessa vuodessa tapahtuvasta tarkastuksesta kerran luvan voimassaoloaikana tapahtuvaan tarkastukseen. Valvontaohjelmaa toteuttavat Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Tämä päivitetty valvontaohjelma korvaa aikaisemman 12.4.2013 päivätyn valvontaohjelman. Valvontaohjelmaa voidaan tarpeen vaatiessa muuttaa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tai ympäristöministeriön aloitteesta.

Valvonnassa tarkastetaan, että tuotteet on merkitty tuote-VOC – asetuksen edellyttämällä tavalla ja että markkinoille luovutettavien tuote-VOC – asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden VOC-pitoisuudet alittavat asetuksen liitteessä 2 mainitut raja-arvot. Tarkastettavaksi valitaan otos tuotteita, jotka kattavasti kuvaavat tuotevalikoimaa, esimerkiksi *viisi* tuotetta/valmistaja tai/ja *viisi* tuotetta/maahantuoja. Mikäli samalla maahantuojalla on useampi päämies, on tarkastettavat tuotteet valittava useammalta kuin yhdeltä päämieheltä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus valvovat tuote-VOC-asetusta pääsääntöisesti muun ympäristönsuojelulain mukaisen valvonnan, kuten laitosten tai toimintojen määräaikaistarkastusten, yhteydessä. Tyypillinen valvontakohde on maaleja ja/tai lakkoja valmistava laitos. Tällöin valvonta kohdistuu lähinnä Suomessa valmistettavaan asetuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo tuote-VOC – asetuksen soveltamisalaan kuuluvien maalien ja lakkojen määrätietojen toimittamista. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo määrätietokyselyjen yhteydessä tuotteiden päällyksimerkintöjä ja VOC-pitoisuuksia vähintään kerran viidessä vuodessa eli komissiolle tehtävien raportointien välissä.

Projektiluonteinen valvonta

Tuote-VOC – asetuksen tehostettu valvonta (esim. sovellettavan lainsäädännön muuttuessa tai vähittäismyymälöissä) on tarkoituksenmukaista toteuttaa kertaluonteisena projektityyppisenä valvontana. Projektiluonteisen valvonnan suunnittelu toteutetaan yhdessä valvontaviranomaisten edustajien kanssa ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ohjeistaa sen toteuttamisen tarkemmin erikseen. Projektiluonteisen valvonnan toteuttamisajankohta (esim. vuonna 2015) ilmoitetaan kaikille valvontaviranomaisille hyvissä ajoin, jotta valvontaviranomaisilla on mahdollisuus varata siihen resursseja esimerkiksi palkkaamalla projektityöntekijä.

3.2 Valvontaohjelma

3.2.1 Tuotteiden VOC-pitoisuuden raja-arvon ja merkinnän valvonta

Asetuksen soveltamisalaan kuuluvat tuotteet on jaettu 12 rakennustuotteiden ja viiden ajoneuvojen korjausmaalituotteiden alaluokkaan, joille on säädetty VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuusarvot. Rakennusmaalien ja -lakkojen VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuuden raja-arvot on annettu lisäksi erikseen vesiohenteisille (VO) ja liuotinohenteisille (LO) tuotteille. Enimmäispitoisuuden raja-arvot on asetettu käyttövalmiille tuotteelle. Tämä tarkoittaa sitä, että tuotteen VOC-pitoisuutta määritettäessä käyttöohjeen mukaiset ohenteet, sävytyspastat tai muut vastaavat on lisätty tuotteeseen.

Tuote-VOC – asetus edellyttää valmistajat ja maahantuojat merkitsemään asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden päällykseen tiedon tuotteen VOC-pitoisuudesta. Tuotteen päällykseen on merkittävä käyttöohjeen mukaisesti ohennetun ja sävytetyn käyttövalmiin tuotteen VOC-pitoisuus. Valvova viranomainen tarkastaa, että tuotteen päällyksimerkinnästä käy ilmi seuraavat tiedot:

- liitteen 1 mukainen tuotteen alaluokka
- tuotteen VOC-pitoisuudelle liitteessä 2 määritelty raja-arvo (g/l)
- käyttövalmiin tuotteen VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuus (g/l)

Tuote-VOC – asetuksessa ei tarkemmin säädetä merkinnän yksityiskohdista, mutta merkinnän tulisi olla selkeä ja havainnollinen. Perustelumuiustiossa (17.10.2005) todetaan, että tuotteiden valmistajien ja

maahantuojien vastuulla on se, että tuotteen merkintä täyttää asetuksen vaatimukset. Päälysymerkinnät on tehtävä kielilain (423/2003) 34 §:n mukaan yksikielisessä kunnassa myytävässä tuotteessa ainakin sen kunnan kielellä ja kaksikielisessä kunnassa myytävässä tuotteessa ainakin suomen ja ruotsin kielellä. Mikäli valvonnan yhteydessä havaitaan puutteita päälysymerkinnöissä, asia kirjataan tarkastuskertomukseen ja valvontaviranomainen kehottaa valmistajaa tai maahantuojaa korjaamaan päälysymerkintä asetettavaan määräaikaan mennessä, ellei valmistaja tai maahantuoja omaehtoisesti siihen ryhdy.

Valvonnan yhteydessä valmistajan tai maahantuojan on pyydettyessä esitettävä selvitys tuotteen VOC-pitoisuudesta ja pitoisuuden määrittämisessä käytetystä menetelmästä. YSL 209 §:n mukaan selvityksiin tutkimuksiin liittyvät mittaukset ja arvioinnit on aina tehtävä pätevästi, luotettavasti ja tarkoituksenmukaisin menetelmin ja lisäksi tuote-VOC – asetuksen 10 §:ssä on säädetty, että tuotteiden VOC-pitoisuuksien määrittelyssä on käytettävä liitteen 3 mukaisia analyysimenetelmiä. Tämän vuoksi viranomaisen tulee edellyttää laskennallisen menetelmän varmentamista tuote-VOC – asetuksen liitteen 3 mukaisella analyysimenetelmällä. Mikäli valmistaja tai maahantuoja ei pysty tarkastuksen aikana esittämään luotettavaa tutkimusta VOC-pitoisuuden selvittämisestä, asia kirjataan tarkastuskertomukseen ja valvontaviranomainen kehottaa valmistajaa tai maahantuojaa hankkimaan pyydetty tieto ja toimittamaan se viranomaiselle asetettavaan määräaikaan mennessä, ellei valmistaja tai maahantuoja siihen omaehtoisesti ryhdy. Lisäksi valvontaviranomainen voi velvoittaa yksittäistapauksessa toteuttamaan kokonaan uuden selvityksen tai tutkimuksen, mikäli toimitettu selvitys tai tutkimus ei ole luotettava. Viranomaisen voi vaatia lisätietoja YSL 172 §:n nojalla, mikäli epäilee mittausten tai tietojen luotettavuutta. Tarvittaessa myös valvontaviranomainen voi YSL 172 §:n mukaisesti tarkastaa tuotteiden VOC-pitoisuuksia ottamalla näytteitä, jotka analysoidaan laboratoriossa.

Tuotteiden VOC-pitoisuuden raja-arvon ja merkinnän valvontaa varten Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on laatinut tämän valvontaohjeen viimeisellä sivulla olevan esimerkkilomakkeen. Täytetyt lomakkeet voidaan liittää tarkastuskertomuksen liitteiksi tai niiden sisältämä tieto koota esimerkiksi taulukkomuotoon tarkastuskertomukseen.

3.2.2 Tuotteiden määrätietojen kerääminen ja valvonta

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto muistuttaa alkuvuodesta kirjeitse tiedossaan olevien tuote-VOC – asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden valmistajia ja maahantuojia asetuksen 12 §:n mukaisten määrätietojen toimittamisesta. Kirje toimitetaan myös tiedoksi väriteollisuuden yritysten yhteistyöjärjestölle Väriteollisuusyhdistys ry:lle ja asiasta tiedotetaan Turvallisuus- ja kemikaaliviraston verkkosivuilla, jotta kaikki mahdolliset valmistajat ja maahantuojat tavoitettaisiin. Asetuksen 12 §:n mukaan määrätietojen toimittaminen koskee myös niitä, joille on myönnetty poikkeus myydä, ostaa tai välittää tuotteita, joiden VOC-pitoisuus ylittää asetuksen liitteessä 2 mainitut raja-arvot. Kirjeessä määrätiedot pyydetään toimittamaan postitse tai sähköpostilla osoitteeseen Tuote.VOC@tukes.fi. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo, että tuote-VOC – asetuksen soveltamisalaan kuuluvien maalien ja lakkojen määrätiedot toimitetaan vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

3.2.3 Toimet laillisen tilanteen palauttamiseksi

Ympäristönsuojelulain mukaisessa valvonnassa on käytettävissä erilaisia valvontakeinoja laillisen tilanteen palauttamiseksi. Valvontakeinon valintaan vaikuttaa laittoman tilanteen vakavuuden aste. Hallinnon suhteellisuusperiaatteen mukaisesti viranomaisen toimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Mikäli Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla on syytä epäillä rikkomusta tuote-VOC – asetuksen toteuttamisessa, pyydetään ensi vaiheessa valmistajaa, maahantuoja tai muuta markkinoille luovuttajaa selvittämään kirjallisesti oma käsityksensä asiasta lähettämällä selvityspyyntö. Tarvittaessa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto pyytää kunnan ympäristönsuojeluviranomaista tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta toteuttamaan erillisen tarkastuksen asian selvittämiseksi. Tilanne pyritään saattamaan tuote-VOC – asetuksen mukaiseksi ensisijaisesti neuvotteluin ja sitten kehotuksin, samoin kuin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tai elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tarkastuksillaan mahdollisesti havaitsemien puutteiden oikaiseminen.

Mikäli valmistajan, maahantuojan tai muun markkinoille luovuttajan toiminta ei kehotuksista huolimatta palaa lailliseen tilaan, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi antaa YSL 183 §:n mukaisen kielto- tai velvoittamispäätöksen. Jos tuote on luovutettu markkinoille, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi velvoittaa asetuksen vastaisesti menetelleen poistamaan sen markkinoilta ja toimimaan kielto- tai velvoittamispäätöksen mukaisesti. Tarvittaessa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi tehostaa antamaansa kieltoa tai velvoitella esim. uhkasakolla. Ennen kielto- tai velvoittamispäätöksen antamista tai uhkasakon määräämistä on huolehdittava hallintolain mukaisesta kuulemisesta.

3.2.4 Valvonnan toteuttaminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteuttavat tuote-VOC – asetuksen mukaista valvontaa vähintään muun ympäristönsuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä tuote-VOC – asetuksen soveltamisalaan kuuluvia tuotteita valmistavissa laitoksissa tai toiminnoissa.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo, että tuote-VOC – asetuksen soveltamisalaan kuuluvien maalien ja lakkojen määrätiedot toimitetaan vuosittain maaliskuun loppuun mennessä.

3.3 Valvonnan raportointi

3.3.1 Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus laativat toteuttamistaan määräaikais- ja muista tarkastuksista tarkastuskertomuksen, johon sisällytetään myös tuote-VOC – asetuksen valvontaa koskevat tiedot. Mikäli tarkastuksella on käsitelty tuote-VOC – asetuksen soveltamisalaan liittyviä

asioista, tarkastuskertomukset toimitetaan tiedoksi Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle, joka kokoaa tuote-VOC -asetuksen valvontaa koskevat tiedot.

Valvontaviranomaisen on ilmoitettava epäilemistään tai havaitsemistaan tuote-VOC – asetuksen rikkomuksista välittömästi Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle.

3.3.2 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto laatii kertomuksen myyjien ja maahantuojien toimittamista määrätiedoista ja käyttökohteista ja toimittaa sen ympäristöministeriölle vuosittain kesäkuun loppuun mennessä. Kertomus toimitetaan tiedoksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille. Valvontaviranomaisten on mahdollista saada pyynnöstä tieto alueellaan sijaitsevista laitoksista, joilta määrätietoja kerätään. Yksittäisen laitoksen määrätiedot ovat kuitenkin salaisia.

Direktiivin 2004/42/EY 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava valvontaohjelman tulokset sekä niiden tuotteiden luokat ja määrät, joille on myönnetty poikkeuslupa. Komissio määrittelee etukäteen muodon, jossa valvontatiedot on ilmoitettava. Kaksi ensimmäistä ilmoitusta tuli toimittaa 18 kuukauden kuluttua liitteessä II vahvistettujen VOC-pitoisuuksien raja-arvojen noudattamista koskevien määräaikojen jälkeen ja sen jälkeen joka viides vuosi. Vuosittaiset tiedot on annettava pyynnöstä komission käyttöön. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto kokoaa komission edellyttämät valvontatiedot ja toimittaa ne ympäristöministeriölle.

3.3.3 Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö on toimittanut komissiolle valvontaohjelman tulokset vuonna 2008, 2011 ja 2016. Seuraavan kerran ilmoitus valvontaohjelman tuloksista on toimitettava komissiolle vuonna 2021.

**Lomake tuote-VOC – asetuksen (837/2005) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden
päällyserkintöjen ja VOC-pitoisuuden tarkastamiseen**

Tuotteen perustiedot	
Tuotteen nimi:	
Valmistaja:	
Maahantuoja:	
Tuoteryhmä ☐ rakennusmaali ☐ ajoneuvomaali	Tuotteen tyyppi ☐ vesiohenteinen ☐ liuotinhohteinen
Tuotteen liitteen 1 mukainen alaluokka:	Tuotteen VOC-pitoisuudelle liitteessä 2 määritelty raja-arvo (g/l):

Tuotteen päällyserkinnät	
Tuotteeseen on merkitty oikein:	Huomioita:
Liitteen 1 mukainen tuotteen alaluokka ☐ kyllä ☐ ei	
Tuotteen VOC-pitoisuudelle liitteessä 2 määritelty raja-arvo (g/l) ☐ kyllä ☐ ei	
Käyttövalmiin tuotteen VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuus (g/l) ☐ kyllä ☐ ei	

Tuotteen VOC – pitoisuus ja sen määritysmenetelmät	
	Huomioita:
Käyttövalmiin tuotteen VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuus (g/l):	
Tuotteen VOC-pitoisuuden määritysmenetelmä ☐ ASTM D 2369 ☐ ISO 11890-1 ☐ ISO 11890-2 ☐ muu, mikä?	
Tuotteen VOC-pitoisuus ja määritysmenetelmä todennettu laboratorion analyysitodistuksesta ☐ kyllä ☐ ei	

Tarkastuskohde ja tarkastuksen toteuttaja:		
Tarkastusajankohta- ja paikka:		
Tarkastuskohde	☐ valmistaja	☐ maahantuoja
	☐ muu, mikä?	☐ tukku- tai vähittäismyyjä

Liitteillä 1 ja 2 tarkoitetaan tuote-VOC – asetuksen liitteitä 1 ja 2.